

אמר רב פפא: לא אמרן — שהבצל רע הוא — אלא דלא אישתי שיכרא [שלא שתה אחר אכילתו, שכר], אבל אישתי שיכרא — לית לן בה.

תנו רבנן: לא יאכל אדם בצל מפני נחש שבו, כלומר: מפני שיש בו ארס כמו ארס הנחש.

ומעשה ברבי הנינא [בן דוסא, מהרש"א] שאכל חצי בצל וחצי נחש שבו, וחלה, ונטה למות. ובקשו חביריו רחמים עליו [התפללו עליו בשלשה, ריטב"א], וחי, מפני שהשעה צריכה לו. שהיה הדור צריך לו²⁴.

אמר רבי זירא אמר שמואל: שכר — ²⁵

מערבין בו.

ופוסל את המקוה בשלשת לוגין, כדין מים שאובים, שאם נפלו שלושה לוגין של מים שאובים לתוך מקוה לפני שהיו בה ארבעים סאה, פסלוה מדרבנן, ואי אפשר להשלימה לארבעים סאה מים כשרים, לפי שאף השכר שם "מים" שאובים עליו.

מתקיף לה רב כהנא ומתמה עלה: פשיטא דשכר פוסל את המקוה כמים?!

וכי מה בין זה השכר למי צבע, דתנן בהם:

רבי יוסי אומר: מי צבע פוסלין את המקוה בשלשת לוגין?!

ארבע אמות, וזה עירב בבצלין שאין מועילים לעירוב, נמצא שיצא מחוץ לתחומו שהוא תחום העיר ששבת בה, והוצרך לישב בארבע אמותיו²³.

הרי חזינן, דבצלים לא מהני לעירוב, ותיקשי רבי שמעון בן אלעזר דידיה אדידיה?!

ומשנינן: לא קשיא!

הא דתניא דבצלין לא מהני לעירוב, מיירי כשעירב בעלים שלהן, דלא חשיבי, ורעים הם לאכול.

הא דמערבין בבצלין, מיירי כשעירב באימהות [בבצל עצמו].

דתניא: אכל בצל, ושכב והשכים ומת, אין אומרין ושואלין: ממה מת? שודאי כתוצאה מאכילת הבצל מת!

ועל כך אמר שמואל: לא שנו אלא באוכל עליהם, אבל באימהות לית לן לחשוש בה.

ובעלין נמי, לא אמרן שרעים הם, אלא היכא

כט-ב דלא אבציל זירתא [שלא גדלו עלי הבצל לכדי שיעור זרת]. שאז, עדיין יש לעלי הבצל ארס.

אבל אבציל גדלו עלי הבצל בגודל זירתא זרת — לית לן למיחש בה.

23. וכתבו הראשונים: שהיה זה בשדה, ולא בתוך העיר ערדיסקיא, ולפיכך אין לו אלא ארבע אמות, שאם היה בעיר, היינו אומרים שכל העיר כארבע אמות חשיב.

24. וביאר הריטב"א: מה שאמרו: "מפני

25. תמד שנותנין מים בחרצנים ונעשה כיון,

ואם כן מה השמיענו שמואל?

אמרי בבית המדרש לחלק ביניהם: התם — במי צבע — **"מאי דצבעא" מיקרי, ולכן הם פוסלים את המקוה. אבל הכא, שמא רק "שיכרא" איקרי, ולא מיא. דסלקא דעתך** אמינא שאין על שכר שם מים, ולכן קא משמע לן שמואל דשם מים עליו, ופוסל את המקוה בשלשה לוגין.

ובכמה שכר מערבין?

סבר רב אחא בריה דרב יוסף — קמיה דרב יוסף — **למומר: שיעורו בתרין רביעי** [בשתי רביעיות הקב, דהיינו — שני לוגין] **שכרא.**

וכדתנן: המוציא יין בשבת מרשות היחיד לרשות הרבים, שיעורו כדי להתחייב עליו הוא בכדי מוזיגת הכוס [כשיעור שנותנין יין חי בכוס, כדי למוזגו במים].

ותני עלה לפרושי שיעור הכוס: כדי מוזיגת כוס יפה.

ומפרשין לה: **מאי כוס יפה** — **כוס של ברכה על המזון!**

ואמר רב נחמן, אמר רבה בר אבוח: כוס של ברכה, צריך שיהא בו רובע יין של רביעית הקב [דהיינו רביעית הלוג. שהקב יש בו ארבעה לוגין, ו"רובע רביעיתו" הוא רביעית הלוג] **יין חי, כדי שימוזגו במים ויעמוד על רביעית הקב שהיא לוג.**

שהמזיגה היא חלק יין כנגד שלשה חלקים מים. **וכדרבא!**

דאמר רבא: כל המרא יין דלא דרי שלא

מזגוהו במים, בשיעור שנתנו על חד חלק יין חלת חלקים מיא — **לאו המרא הוא. אינו יין.**

ונמצא כי שיעור יין להוצאת שבת, הוא רביעית הלוג.

וקתני בסיפא דההיא משנה: ושאר כל המשקין [ושכר בכללם] **שיעורן להוצאת שבת, ברביעית הקב** [דהיינו לוג שלם].

וכל השופכין [מים סרוחין] **אף הן שיעורן ברביעית הקב.**

והשתא מפרשין האיך נלמד מכאן ששיעור משקה שכר לעירוב, הוא בשני לוגין:

מדתתם — גבי הוצאת שבת — היחס בין יין לשכר לגבי חיוב הוצאתם הוא אחד לארבע, **על חד** [כנגד אחד] **של יין ארבע** של משקה שכר, שהרי היין שיעורו ברביעית הלוג, והשכר בלוג שלם.

אף כאן שיעור שכר לעירוב הוא: על חד של יין, ארבע של שכר. וכיון ששיעור יין לעירוב הוא שתי רביעיות הלוג — כדאמרינן לעיל בעמוד א' — נמצא שיעור השכר כפול ארבע, שהוא שני לוגין.

ודחינן לה: **ולא היא, דלא ילפינן מהוצאת שבת לעירוב!**

כי **התם גבי הוצאת שבת, כך הוא השיעור משום דבציר מהכי** [בפחות מלוג] **לא חשיב.**

אבל הכא, גבי עירוב, לא בעינן שני לוגין, אלא סגי בשתי רביעיות הלוג, דהא עבידי אינשי דשתו כסא [כוס שכר שיש בה

או דילמא "לפי דמים משלם". כלומר כערך הפירות שאכל, כך יהיה ערך הפירות שמשלם.

ומסקינן התם דפלוגתא דתנאי היא.

וכך שנינו בברייתא: **אכל גרוגרות של תרומה ושילם לכהן תמרים — תבוא עליו ברכה!** וכדמפרש ואזיל.

והיכי דמי?

אילימא ששילם תמרים עבור הגרוגרות שאכל **לפי דמים**. **דאכל מיניה** מן התרומה, השייכת לכהן, גרוגרות **בוזא**, וקא משלם ליה **בוזא** [וקסבר האי תנא "לפי דמים משלם"] — **מאי "תבא עליו ברכה"?**

והרי אין כאן ריוח לכהן, כי גרוגרות **בוזא** אכל, ותמרים **בוזא** משלם.

אלא, לאו, דמיירי הכא דשילם תמרים **לפי מדה** [דקסבר האי תנא "לפי מדה משלם"].

ומיירי **דאכל מיניה גריוא** [סאה] דגרוגרות **דשויא זוזא**, וקא משלם ליה **גריוא** דתמרים **דשויא ארבעה זוזי**. ועל כך קתני "תבוא עליו ברכה"²⁷.

אלמא תמרים עדיפי מגרוגרות.

אמר ליה אביי: לעולם גרוגרות עדיפי.

רביעית הלוג] **בצפרא** [בבוקר], **וכסא בפניא** [בערב], **וסמכי עילויהו** [ומסתפקים בכך], והוי ליה מזון שתי סעודות²⁶.

איבעיא להו: **תמרים — בכמה** הוא שיעורן לעירוב?

אמר רב יוסף: **תמרים** שיעורם הוא **בקב**.

ויליף לה רב יוסף, מהא דאמרינן לעיל בעמוד א' דנותנין לעני בגורן קב גרוגרות, ואמר עלה רב: "וכן לעירוב". ותמרים דעדיפי מגרוגרות, וכדלקמן, ולכן, כל שכן הוא דסגי בקב²⁷.

אמר רב יוסף: **מנא אמינא** לה דתמרים עדיפי מגרוגרות?

מהא **דתניא**:

קיימא לן שישראל האוכל תרומה בשוגג, הרי הוא חייב לשלם את מה שאכל — בפירות חולין מתוקנין. ומוסיף עליהן חומש. והכל נעשה תרומה, ונותנו לכהן.

ובפסחים דף לב א מיבעיא לן: כיצד משלם?

האם "לפי מדה — שאכל — משלם", שאם אכל קב משלם קב, ולא איכפת לן אם ערכו של הקב שמשלם הוא יותר מערך אותו קב שאכל [וכגון שנשתנו המחירים בין האכילה לתשלום. או שמשלם במין אחר, ששוא יותר ממין שאכל].

27. ובדין הוא, דלא בעינן כולי האי כשיעור גרוגרות, דהא תמרים עדיפי. אלא דדיו לבא מן הדין להיות כנדון, ריטב"א. וראה גם בתוספות.

28. כלומר: והיינו דקתני: תבוא עליו ברכה, גאון יעקב בפירוש שני.

ומיירי שכבר החמיץ, ריטב"א, וראה שם. אבל ברמב"ם פ"ז ממקואות הלכה ד' מוכח, ששיכר ותמד שני דברים הן

26. ראה בשפת אמת, שהאריך בביאור הסלקא דעתין ומסקנת הגמרא.

ואמר אביי: אמרה לי אם: האי מאן דאית ליה חולשא דליבא [מי שיש לו חולשת הלב], לייתי בישראל דאטמא ימינא דדיכרא [יביא בשר ירך ימינו של האיל], ולייתי כבווי דרעיתא דניפן [ויביא צואת בקר שהפרישו בחודש ניסן, כדי לצלותו בהן].

ואי ליבא כבווי דרעיתא [ואם אין לו], לייתי סוגיני דערבתא [יביא קיסמין של ערבה], וניכבביה [ויצלה הבשר בגחלים שעשה מן הצואה או מן הערבה], וניכול הבשר [ויאכלנו], ונשתי בתריה חמרא מרקא [וישתה אחר אכילתו יין מזוג], ויועיל לו.

אמר רב יהודה אמר שמואל: כל מזון שהוא ליפתן [שדרך לפת בו את הפת], שיעורו לעירוב, כדי לאכול בו [כדי ללפת בו] פת, מזון שתי סעודות³⁰.

וכל מזון שאינו ליפתן, שיעורו — כדי לאכול הימנו עצמו שתי סעודות.

שיעור בשר חי, כשהוא מליח אך לא מבושל, שאינו ליפתן — כדי לאכול הימנו עצמו שתי סעודות³¹.

ואילו שיעור בשר צלי פליגי בו אמוראי.

רבה אמר: ליפתן הוא, ושיעורו כדי לאכול בו פת מזון שתי סעודות.

ורב יוסף אמר: אינו ליפתן. ושיעורו כדי

ומיירי דאכל מיניה גרוגרות בזוזא, וקא משלם תמרים בזוזא, ד"לפי דמים משלם".

והא דקשיא לך: מאי תבא עליו ברכה?

אימא לך: כיון דאכל מיניה גרוגרות, דהוה מידי דלא קפיין עליה זבינא [שקשה למוכרן, שאין הלוקחים קופצים עליהן], וקא משלם ליה בתמרים, דהוה מידי דקפיין עליה זבינא [שאף שהגרוגרות עדיפי, התמרים לא שכיחי, ולהכי קפיין עלייהו זבינא, ריטב"א]²⁹.

ועתה מבארת הגמרא את שיעור העירוב של כמה מאכלים:

שתינא, מאכל שעושין מקמח קלי שנתייבש בתנור, ונותנין דבש לתוך התבשיל:

אמר רב אחא בר פנחס: תרי שרגושי, מלא שני תרוודין — כף גדולה — מן התבשיל.

כיפאני, קליות, כשהשבלין לחין מייבשין אותן בתנור, והן מתוקים לעולם. רש"י כתובות דף טו ב]:

אמר אביי: תרי בוני דפומבדיתא. שתי מדות הנהוגות בפומבדיתא.

אמר אביי: אמרה לי אם [האומנת שלי, שלא היה לאביי אם, שנפטרה כשילדתו, קדושין דף לא ב]: הני כסאני — מעלו לליבא, ומכטלי מחשבתיא [מועילים ללב, ומבטלין דאגה].

29. נתבאר על פי סוגיא דפסחים דף לב א. וסוגיא זו צריכה ביאור, כמו שתמה בגאון יעקב, ראה שם.

30. בשר חי ממש אין מערבין בו, רשב"א. ויש שיטות אחרות בראשונים.

31. ויש שיטות אחרות בראשונים.

30. ואם הוא דבר הרגיל לבא בקינוח סעודה,